

Josep M. CASTELLÀ. **Oralitat i escriptura.**

Dues cares de la complexitat del llenguatge. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2004, 184 p., 12,5 €

Fa sis anys, l'Abadia de Montserrat va publicar el volum *Oralment. Estudis de la variació funcional*, un recull de treballs que, sota la direcció de Lluís Payrató, descriuen els tipus de llengua que empra la comunitat de parla catalana en diferents registres. Aquell volum representava la primera exploració d'una temàtica oblidada en la nostra tradició lingüística. Ara, però, l'Abadia de Montserrat torna a publicar un llibre sobre el mateix camp d'estudi: *Oralitat i escriptura. Dues cares de la complexitat del llenguatge*, a càrrec de Josep M. Castellà.

El llibre és, de fet, una adaptació de la tesi doctoral de Castellà, que ha resumit en gairebé 180 pàgines i amb un estil molt àgil, una recerca que –cal tenir-ho present– va més enllà del que trobem en l'obra. El seu objectiu és «la caracterització lèxica i gramatical de tres gèneres de discurs en llengua catalana, la conversa espontània (llengua oral informal), la classe magistral (llengua formal expositiva) i la prosa acadèmica (llengua escrita expositiva), des del punt de vista del contrast entre oralitat i escriptura» (p. 12). La intenció és fer un retrat dels diferents tipus de llengua a què recorre un parlant del català en tres gèneres ben diversos tant pel canal (oral vs. escrit) i el to (informal vs. formal) com pel mode (espontani vs.

preparat). Per exemple, es vol esbrinar si en la llengua col·loquial abunda més la subordinació sintàctica o la coordinació, si la prosa acadèmica es decanta per un estil nominal o per un estil verbal o quins tipus de marcadors discursius empra un professor en una classe magistral. Per resoldre-ho, l'autor parteix d'un corpus d'uns 80.000 mots que escodrinya a fons amb tècniques estadístiques i recursos informàtics propis de la lingüística de corpus.

La principal conclusió a què arriba el llibre rebat la idea que la llengua oral és desendreçada i simple en comparació amb la modalitat escrita. Una prova: el

corpus que Castellà estudia palesa que en registres orals hi ha tantes clàusules subordinades com en registres escrits, la qual cosa, és clar, impedeix afirmar que la modalitat oral és més elemental que l'escrita. Això no vol dir, però, que la subordinació es manifesti de la mateixa manera en totes dues modalitats. En llengua escrita, les oracions subordinades són més freqüents en relació amb el nombre total de clàusules, mentre que en llengua oral la proporció baixa pel fet que, en general, acumula més clàusules. Com afirma Castellà, doncs, la llengua oral no és més simple que l'escrita, només presenta una complexitat diferent.

Cal admetre, tanmateix, que el terreny que s'explora és força relliscós. D'entrada, només cal comparar els gèneres amb què treballa Castellà per adonar-se de fins a quin punt cal moure's amb prudència. Per exemple, dels tres gèneres que s'estudien, dos són expositius (classe magistral i prosa acadèmica), mentre que el tercer és de fesomia més diversa (conversa col·loquial) perquè s'hi poden trobar fragments narratius, expositius, argumentatius, etc. Cal esperar, doncs, que tipologies textuais diferents comportin tipus de llengua diferents i, en darrer terme, estadístiques també diferents. És lògic, per exemple, que una conversa més aviat narrativa (en què es recorden anècdotes d'un viatge, posem per cas) impliqui un nombre de verbs més alt que una classe magistral o la prosa acadèmica. Per tant, el lector no haurà de buscar estadístiques exactes, sinó més aviat tendències, tenint en compte que un dels tres gèneres analitzats és menys homogeni que els altres dos.

Un altre obstacle que cal salvar en el terreny en què Castellà s'endinsa és la categorització de les peces lèxiques o sintàctiques que cal comptar. L'autor coneix el risc que corre i actua amb cautela, però és fàcil topar amb petits entrebancs. Potser un dels més inevitables és el cas dels adverbis. El fet que els gramàtics qüestionin la categoria d'adverbi aconsella Castellà a prendre en consideració només els acabats en *-ment*. Ara bé, aquests adverbis no es poden posar tots dins el mateix sac: *fàcilment*, per exemple, només actua com a adjunt verbal, mentre que *evidentment* i *finalment* ja han esdevingut marcadors discursius.

En conseqüència, els primers caldria comptar-los en l'apartat dels adverbis, i els segons, en l'apartat dels connectors textuais, cosa que per força ha de modificar lleugerament els càlculs, almenys prou per mostrar que l'estadística també és arma de doble tall. Es poden citar altres paranys que posen a prova les xifres, com ara les conjuncions d'expressions fixades –la *o* d'*o sigui* s'ha de comptar com a conjunció independent?– i la categorització de formes com *m'entens?* o *m'explico?* –s'han de considerar interjeccions pròpies? Són qüestions, però, que van molt més enllà del propòsit inicial del llibre.

Cal destacar, per acabar, les taules amb què Castellà tanca l'obra per resumir els trets de tots tres gèneres. El primer que evidencien, és clar, són les diferències gairebé abismals entre la conversa col·loquial i la prosa acadèmica, però també posen de manifest que un gènere com la classe magistral, a mig camí entre els altres dos, també té caràcter propi. Caldria veure, això sí, en què es distingeix d'altres gèneres semblants (per exemple, una conferència no llegida, una explicació guiada en un museu). Una tasca difícil, no cal dir-ho, però també un bon al·licient per animar l'autor a continuar en la seva línia d'investigació.

Òscar Bladas

Universitat de Barcelona